

סוד הקסם של ברבאבא*

מאת מרים רות

מגלי הים) ואם הם גם ילודי אשה — לידתם קשורה בנבואה או במשאלה קסר מה. מראשית הופעתם בעולם מצפים מהם נצורות ונפלאות. ברבאבא צמח בגן וכך צמחה גם ברבאמא, בניהם ובנותיהם. (ב) מימזדים פלאיים: הענקים הרבים המופיעים בסיפורי מעשיות מייצגים כוח פיזי עצום וכוחם מכשיר אותם לבצע משימות בלתי אפשריות, לעתים הם הור-סים ומקלקלים, לעתים מביאים הם גאולה ועוזרים לטובים. הענק המופיע על במת ההתרחשויות העלילתיות מעורר רעד של פחד או ציפיה גדולה לגאולה. המקשיב לסיפור רואה את הענק לנגד עיני רוחו, תוהה על קנקנו, מתפלא מיכולתו ונעזר בו למטרותיו החיוביות והשליליות (נזכור את הענק שיצא מבק-בוקו של אלדין, את שלושת הענקים של ר' נחמן מברצלב שעזרו למצוא את בת המלך האבודה, ענקים "אבות" מטיבים ורשעים או "בנים" המתמרדים באב-תיהם). ברבאבא ענק בעל צורה עגלגלת (בניגוד לענקי המעשיות), בעל פנים מחיי-כות, ומעוררות אימון. ברבאבא הוא אבא

"ברבאבא, ברבאבא אין כמוך בעולם! ברבאבא, ברבאבא אוהבים אותך כולם!" פזמון חוזר זה שמענו מעל במת פסטיבל הזמר המוקדש לשירי ילדים וכל הילדים חוזרים ושרים, לפחות, את הפז-מון החוזר הנ"ל המבטא את התפלאותם מברבאבא ואת אהבתם אליו. האם ראוי ברבאבא להערצה ולאהבה? מה המניע-עים להערצה? ומה מעורר אהבה בלב ילדים אל הדמות המשונה הזאת ואל משפחתה הגדולה?

ניתן להגדיר את הסיפור על ברבאבא כסיפור דמיוני מודרני — סיפור "כאילו" שנוצר בזמננו ומכיל בחובו מוטיבים אח-דים ידועים היטב בסוג הספרותי הזה גם בסיפורי "כאילו" עתיקים וגם בסי-פורים עכמיים.

(א) "לידת הגיבור": גיבורים רבים בספרות הדמיונית (על סוגיה השונים) אינם ילודי אישה. (אפרודיטה נולדה

* על ספרי ברבאבא מאת אנט טיסון וטליס טילור, עברית: אורי סלע, הוצאת זמורה-ביתר-מודן.

טוב שמנצל את גופו הענק למטרות חיר-ביות. ברבאבא הוא בעל לב אנושי חם, אך בניגוד לסיפורי מעשיות הוא גם חרד ולא פעם מפחד, בפרט כאשר הוא בודד ללא אשה ומשפחה. מתעוררים רגשי ידידות בלב הקורא אל הענק המשונה הזה והמשאלה: הלוואי והיה לרשותי ברבאבא כזה, או לפחות הייתי יכול לפגוש אותו ולראות אותו פעם!

ג) גיבורים פלאיים הם עושי נפלאות. הם משתמשים במקסמים שונים (מטה קסמים, טבעת קסמים, אדרת — שעושה אותם רואים ובלתי נראים, נעלי או מגפי ת"ק פרסאות, מצנפת פלאים ועוד ועוד). ברבאבא — כמו גיבורי מעשיות רבים אחרים משתמש בכוח המאגי של המלה. הוא צריך לומר את אמרת הקסם שלו — והנה גופו משתנה: פושט צורה ולובש צורה על פי הצורך הרגעי. אמנם הוא איננו נסיך שהפכוהו לצרדע או לחיה אחרת! הקסמים שלו מתאימים לצרכי ימינו: הוא יכול להיות מפרש של ספינה, גשר המציל רכבת, לעבור את התהום ועוד הרבה הרבה "קונצים" שמתאימים לעור-לם הטכנולוגי של ימינו. ושוב: מי לא יתלהב מענק טוב ומיטיב כברבאבא שעור-זר לפתור בעיות בעולם מסובך של ימינו, הרי איננו תועים במדבריות וביער עבות, אלא בערים גדולות מאוכלסות המוני אדם, כלי תחבורה, בתי חרושת... שיותר קשה אולי למצוא בהם את השביל הנכון בפרשת הדרכים בין ילדות ובגרות.

המוטיבים הנ"ל אהובים על ילדים, מדברים לרגשותיהם ותואמים את אופן חשיבתם. מה חסר בסיפורי ברבאבא ומה

התוסף להם בהשוואה למעשיות קל-סיות?

חסרה בסיפורי ברבאבא האווירה עפוף-פת הסוד של המעשייה. הם נטולים הרג-שה עזה הגורמת לגיבור העממי להיאבק בגורלו. אחרי שברבאבא יסד את משפחתו מסתיימים מאבקי. שאר הסיפורים גזורים על פי דגם אחד צפוי מראש ומש-תמש ב"קונץ" הידוע כבר היטב לפתירת כל בעיה. הצלחת הסיפור גם כאן, כמו במקרים אחרים רבים, נוצלה ל"סדרה" המכילה תקריות משעשעות, אך נטולות מתח פנימי. ההרפתקאות באות זו אחר זו ללא עליות וירידות של העלילה וללא מבנה מוצק. השאלה היחידה שמעסיקה את סקרנותו של הילד: איזה "קונץ" חדש מכין לנו הענק הטוב המגושם הזה? אלו פלאים מסוגל לבצע? תכונתה זו של ה"סדרה" מכריעה את הקו לז'נר ספרותי מהמעשייה לסיפור הרפתקאות, של ה"סופרמאן" המוכר מהסוג הספרותי הזה שלעתים הרפתקני, אך איננו ספרותי.

ספרי ברבאבא הם בעיקרם ספרי תמונה בצירוף טכסט מילולי קצר, תיאורי ועיניי. התמונות מספרות בפרוטרוט כאשר הדמויות הפלאיות מסתובבות בעולם מציאותי בין בני אדם ששייכים לסביבה. אפשר להתבונן עוד ועוד בתמונות ולגלות בהן עולם ומלואו.

אינני יודעת כיצד נוצרו ספרי ברבאבא. הנחת, שקודם נוצרו הדמויות הפלאיות ועוררו את יוצריהם (אנט טיסון וטליס טילור) למשחק היצירתי של שנויי צורה תוך אנימציה ורק אחרי כן נעשו גיבורי

צורה, מלות הקסם אף פעם אינן משתב-
 שות ותמיד פועלות על פי החוקים של
 המשאלה הכמוסה. האם אין זה קורה
 בדיוק כך במשחקי ילדים?
 לסיכום אביא את דעתו של ילד בן 8.
 הוא ענה כך על שאלתי: מדוע ילדים
 אוהבים את ברבאבא: "ברבאבא טוב
 וחזק. הוא עוזר לכל אחד. אני אוהב את
 הברבאבא שלי בטלביזיה... וגם בספ-
 רים. זה לא מפחיד, זה מותח. אני רוצה
 לדעת מה עוד יוכל לעשות מהגוף השמן
 שלו..."

מרים רות

עלילה סיפורית. מכאן ההצלחה הגדולה
 של הסיפורים על הבד הטלביזיוני. על
 הבד הכל מתרחש מהר. קביעת הדמויות
 בתמונות על דפי ספרים מאפשר לילדים
 להתעכב על כל פרט, לבדוק את הרקע
 ולראות את שינויי הצורה של הגיבורים
 — ברבאבא יכול להיות גשר, טיל, אוטו-
 בוס, מוצנח... ומה לא? ובכל גלגוליו ניתן
 להכירו על פי צבעו, עיניו, תיוכו. הדמיון
 משוטט בעולם ביחד עם הגיבורים שמי-
 סוגלים להשתנות בכל עת על פי הצורך
 הרגעי. דמיונו היוצר של הילד חוגג את
 הניצחון של ברבאבא הפושט צורה ולובש